

مرووری بر نحو عربی:

« جلسہٴ نہم - ۹ اسفند ۱۴۰۲ »

مرور بر «انواعِ» مفعول:

۱- مفعول به: « اسم یا عبارتی » که فعل بر او واقع شده.

۲- مفعول مطلق: « مصدر فعل جمله » است. (تاکیدی، نوعی، عددی)

۳- مفعول له: « مصدری غیر از فعل جمله » است. (به خاطر)

۴- مفعول فیه: « اسمی » است برای بیان زمان و مکان فعل.

« مسابقه »

یک جمله بسازید که هر چهار مفعول در آن باشند:

۱- مفعول به: « اسم یا عبارتی » که فعل بر او واقع شده

۲- مفعول مطلق: « مصدر فعل جمله » است. (تاکیدی، نوعی، عددی)

۳- مفعول له: « مصدری غیر از فعل جمله » است. (به خاطر)

۴- مفعول فیه: « اسمی » است برای بیان زمان و مکان فعل.

« مثال »

أَنْزَلَ اللهُ الْقُرْآنَ (١- مفعول به)

تَنْزِيلاً (٢- مفعول مطلق)

أَمَامَ (٢- مفعول فيه) الْإِنْسَانِ

هَادِيًا (٢- مفعول له) لِلْمُتَّقِينَ.

منصوبِ پنجم: « حال »

حال، « **اسم مشتق** یا **جمله‌ای** » است،

برای بیانِ « **حالت** » یکی از ارکانِ « **جملهٔ کامل** » قبل از خود،

(و معادلِ « **قید حالت** » در فارسی) که در **آخر جمله** و بعد از **مکت** می‌آید،

و چون از « **ارکان اصلی** » جمله « **نیست** »،

لذا « **قابل حذف است** ». «

خرجتُ، سريعاً. أكلتُ الطعامَ، بطيئاً.

« اقسامِ » حال:

١- حال مفرد:

* و أرسلناك للناس، رسولا. * و لاتعتوا فى الأرض، مفسدين.

٢- حال شبه جملة:

* فخرج على قومه، فى زينته. * اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ

٢- حال جملة بدون «س» يا سوف:

اسميه: مَنْ مَاتَ **و** لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَهُ مَاتَ ... * لئن أكله الذئب **و** نحن عصبه^{١٣} إنا إذا لخاسرون
ألم تر إلى الذين خرجوا من ديارهم، **و** هم أوف حذر الموتِ ...

فعلية: أم حسبتم أن تدخلوا الجنة **و** لما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ...

و جاؤوا أباهم عشاءً، **x**يبكون. * يا قوم لم تؤذونى **و** قد تعلمون أنى رسول الله إليكم.

« حال » را بیابید:

- * وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا، لَاعِبِينَ *
- * أَ فَآمِنَ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَ هُمْ نَائِمُونَ *
- * أَوْ آمِنَ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَ هُمْ يَلْعَبُونَ *
- * وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا، لَاعِبِينَ *
- * لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ، وَ أَنْتُمْ سُكَارَى *
- * أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا *
- * وَ مَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَ مَا يَشْعُرُونَ *

حال، « **اسم مشتق** یا **جمله‌ای** » است

برای بیانِ « **حالت** » یکی از ارکانِ « **جملهٔ کامل** » قبل از خود

(و معادلِ « **قید حالت** » در فارسی) که در آخر جمله و بعد از مکت می‌آید

و چون از ارکان اصلی جمله **نیست**،

لذا « **قابل حذف است** ». »

خرجتُ، **س**بعاً. أكلتُ الطعامَ، **ب**طناً

A landscape photograph showing rolling green hills. A single, dark, leafless tree stands on a ridge. Below the ridge is a field of tall, yellow grass. The sky is not visible. A teal banner with a white border is overlaid at the bottom, containing Arabic text.

« اقسامِ » حال:

١- حال مفرد:

* و أرسلناك للناس، رسولا. * و لاتعتوا في الأرض، مفسدين.

٢- حال شبه جملة:

* فخرج على قومه، في زينته. * الله الذي أنزل الكتاب بالحق و الميزان

٢- حال جملة (بدون «سـ يا سوف»):

جملة اسميه: مَنْ ماتَ و لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَهُ، ماتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً * لئن أكله الذئب، و نحن عصبه، إنا إذا لخاسرون * ألم تر إلى الذين خرجوا من ديارهم ، و هم أوف.

جملة فعلية: و جاؤوا أباهم عشاء، يبيكون * يا قوم لم تؤذوني و قد تعلمون أنى رسول الله إليكم * أم حسبتم أن تدخلوا الجنة و لما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ....

« حال » را بیابید:

- * وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا، لَاعِبِينَ *
- * وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا، لَاعِبِينَ *
- * لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ، وَأَنْتُمْ سُكَارَى *
- * أَيْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ، مَيْتًا؟ *
- * وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا *
- * وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ *
- * وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا *
- * 20 وَ سَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَ يَوْمَ يَمُوتُ وَ يَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا *

قال رسول الله صلى الله عليه و آله:

عَجِبْتُ لِمَنْ يَقْنَطُ وَ مَعَهُ الْإِسْتِغْفَارُ.

در شگفتم از آنکه ناامید است در حالی که می‌تواند استغفار کند.

وَ تَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ.

وَ إِذَا الْقُورُ مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَا هُنَالِكَ ثُبُورًا.

اللَّهُ

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ: وَرَسُولُهُ

وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ
يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَهُمْ رَاكِعُونَ

در موارد زیر، جملهٔ حالیه « بدون واو » می آید:

- ۱- قبل از خود را تأکید کند: ذلک الكتاب، لاریب فیه ، هدی للمتقین.
- ۲- بعد از عطف باشد: و کم من قریه أهلکناها فجاءها باسنا بیاتا أو هم قائلون.
- ۳- فعل ماضی با **إِلَّا** بیاید: و ما یأتیهم من رسول **إِلَّا** کانوا به یستهزؤون.
- ۴- فعل مضارع مثبت بدون قد بیاید: و لا تمنن، تستکثر.
- ۵- مضارع منفی با ما یا لا باشد: و ما لنا لا نؤمن بالله. ما لی، لا أری الیهدهد؟

گاهی جمله **خیلی** با « **حال** » است:

فرجع موسى إلى قومه، غضبان، أسفاً.

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتِينَ
يَنْقَلِبُ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا، وَهُوَ حَسِيرٌ

دوباره (به جهان) نگاه کن، نگاهت (در یافتن خلل و نقصان) به نزد تو برمی گردد
در حالی که خسته و ناتوان است.

و گاهی جمله « چند ذوالحال » دارد:

و سخر لكم الشمس و القمر، دائبين.

و الشمس و القمر و النجوم، مسخراتٍ بأمره.

فرد:

انواع حال

جمله اسمیه:

جمله فعلیه:

أقبل الشاعر مُنشدًا (شاعر آمد در حالیکه مشغول سرودن بود)

سهرت و الناس نالمون (بیدار بودم در حالیکه مردم خواب بودند)

1- **فعل، ماضی مثبت** باشد: جاء الرسول وقد أسرع (رسول آمد در حال شتافته)

2- **فعل، ماضی منفی** یا «ما» باشد: سكت و ما فاه بكلمة (سکون کرد در حالی که یک کلمه هم حرف نزد).

3- **فعل، مضارع مثبت** باشد: أقبل الصديقُ بيشتر القوم (دوست آمد در حالی که به قوم بشارت داد).

4- **فعل، مضارع منفی** باشد: فمت لا أبالي (بر خاستم در حالی که هیچ توجه نکردم).

منصوبِ ششم: « تمییز »

« اِسْمِ نَكْرَةً جَامِدِي » است

برای « رَفْعِ اِبْهَامِ » از:

« جَمَلَةٌ كَامِلٍ » قَبْلِ اِزْ اَنْ و بَدُوْنَ مَكْثِ.

(تمییز، معادل فارسی ندارد.)

(تمییز، معمولاً در فارسی « از نظر » ترجمه می‌شود.)

و چون «**تمیز**»،

قبلاً «فاعل یا مفعول یا مبتدا یا خبر»

و از «ارکان اصلی جمله» بوده،

پس هرگز «**قابل حذف نیست**».

سَقَطَ الدَّارُ سَقْفًا * يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا

و اشتعل الرأسُ شيباً. (= و اشتعل الشيبُ الرأسِ.) (فاعل)

و فجرنا الأرضَ عيوناً. (= و فجرنا عيونَ الأرضِ.) (مفعول)

أنا أكثر منك مالاً. (= مالي ، أكثرُ منك.) (مبتدا)

و مَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَ عَمَلَ صَالِحًا؟

تذکرہ

۱- تمییز، فقط « **مفرد** » است و شبه جمله و جمله نیست.

۲- تمییز، باید « **جامد** » باشد.

(اما در موارد اندکی ممکن است « مشتق » هم بیاید.)

۳- تمییز، باید **نکره** باشد اما گاه، لفظش معرفه و معنایش نکره است:

و مَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ. (= سفه نفساً)

و كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِشَتَهَا. (= بطرت معيشه)

۴- در عربی، هر نوع عدد و کمیتی،
« **مبهم** » است

پس با آوردنِ « تمیز » **بعد** از عدد،

باید از آنها رفع ابهام شود:

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ إِثْنَا عَشَرَ **شَهْرًا** فِي كِتَابِ اللَّهِ.

خدایا!

« **عقل** و **قلب** ما را با **قرآن** » روشن کن،

و « **زبان** شیرین » آن را به ما بفهمان

و ما را در پیشگاهت روسفید فرما،

و در ظهور آخرین حجتت ما را سهیم نما.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ
وآلِهِ الطَّيِّبِينَ

